

In de etalage

Joris de Drakendoder

door Harry van Biessum

Legende

Volgens de legende werd Joris in de 3de eeuw geboren in Kappadocië, gelegen in Klein-Azië (het huidige centraal Turkije), als kind van zeer gelovige ouders. Toen Joris nog een kind was, werd zijn vader gedood omwille van zijn geloof. Omdat zijn moeder daar een stuk grond bezat, verhuisden moeder en kind naar Palestina. Toen Joris een volwassen man was geworden trad hij in dienst van het Romeinse leger, waar hij het door zijn intelligentie, strijdbaarheid en macht bracht tot commandant in de elitetroepen van keizer Diocletianus (284-305). Omdat Joris weigerde mee te werken aan de vervolging van Christenen en zich openlijk in de senaat uitsprak tegen de christenvervolging door Diocletianus, werd hij ter dood veroordeeld. Door een aaneenschakeling van wonderen overleefde Joris een reeks martelingen en pogingen om hem ter dood te brengen, wat onder zijn beulen en de bevolking leidde tot massale bekering tot het christendom. Volgens de overlevering werd Joris uiteindelijk onthoofd op 23 april in het jaar 303 - de dag waarop tegenwoordig zijn feest in de kerk wordt gevierd.

Eén van de belangrijkste wonderen die Joris gedurende zijn leven mocht verrichten was het doden van een draak. Nabij de berg Libanon werd een stad geplaagd door een enorm draakachtig serpent. Op advies van hun afgoden hadden de stedelingen en hun vorst afgesproken dat iedere dag één van hun kinderen aan de draak zou worden geofferd. Toen de dag kwam dat het lot bepaalde dat de dochter van de stadsvorst moest worden geofferd, werd de dochter, gekleed in haar mooiste gewaad, buiten de stadsmuren gezet. Op het moment dat de draak vanuit het meer op de dochter afkwam, reed Joris op zijn paard naderbij en doorboorde de nek van het beest, terwijl zijn paard het monster onder de hoeven vertrapte. Joris gebood de dochter van de vorst haar ceintuur om de nek van de draak te binden en hem als een hond naar de stadspoorten te leiden. Bij de stad aangekomen doodde Joris de draak met zijn zwaard, waarop de bevolking van de stad zich bekeerde tot het christendom.

De legende van de ridder te paard die een bedreigde jonkvrouw bevrijdt, is

Joris de Drakendoder. Rusland; Palech; 18de eeuw; 107½ x 82 centimeter.

een klassiek gegeven. In de Griekse mythologie is Perseus, die Andromeda redt, bekend. In de Slavische mythologie was de god van de dageraad, Svan-tevit, degene die op een paard aangesneld kwam om Zora, die door de draak bedreigd werd, met een houw van zijn vurige zwaard te bevrijden.

De ikoon

Op de ikoon is Joris afgebeeld als Romeinse soldaat met een wapperende rode mantel. Gezeten op zijn paard doorboort hij de draak. Op de achtergrond kijkt de vorst vanaf de stadsmuren toe hoe zijn dochter van een wisse dood wordt gered. Een engel houdt een kroon boven het hoofd van Joris, als symbool van de triomf van het Goede over het Kwade en zijn grootmartelaarschap. Linksboven, in een wolkenband, is Christus afgebeeld, ten teken van het feit dat Joris het wonder niet op eigen kracht verricht.

De 18de-eeuwse ikoon is afkomstig uit Palech, een kleine plaats in Rusland ongeveer 350 kilometer ten noordoosten van Moskou, en een belangrijk centrum voor de Russische iconografie.

Techniek

Het schilderen van ikonen is een zeer arbeidsintensief werk dat begint bij het uitzoeken en op maat maken van een harsvrij houten paneel. Bij grotere exemplaren moeten meerdere planken verlijmd worden. Vaak wordt met een beitel een uitdieping (polje of kovčeg) in het hout gemaakt, waardoor er een meer of minder verhoogde rand blijft staan.

Het oppervlak wordt met een mes bekrast en met lijm bestreken, waarna een stuk linnen of soms ook papier wordt opgeplakt. Hier overheen wordt een pasta aangebracht van krijt en bindmiddel. Deze pasta (levkas) wordt in meerdere lagen opgebracht en gepolijst tot het oppervlak effen en glad is. Na droging wordt de tekening aangebracht met potlood of penseel.

Voor het schilderen wordt temperaverf gebruikt, een mengsel van eidooier, water en wijnazijn, waaraan poederverf uit natuurlijke kleurstoffen wordt toegevoegd. Men schildert van donker naar licht in meerdere lagen.

De gebruikte kleuren hebben een symbolische betekenis. Zo is wit de kleur van het licht, goud symboliseert het goddelijke, rood of purper is de keizerlijke kleur en blauw en groen zijn de kleuren van het menselijke. De schildering wordt afgedekt met een vernis dat bestaat uit lijnolie en hars (oliva), vaak ook weer in meerdere lagen.

Gevelsteen van St. Joris van het pand aan de Boven Nieuwstraat 100. Foto: Remy Steller.

Joris en Oud Kampen

In onze stad Kampen is Joris de Drakendoder geen onbekende. Zo komt hij voor op een gevelsteen van het pand Boven Nieuwstraat 100.

Op 1 maart 1927 ontving bij raadsbesluit de Sint Jorisstraat in Brunnepe zijn naam. De straat werd vernoemd naar de Sint Joriskapel die aan het Augustinessenklooster te Brunnepe was verbonden.¹

Verder valt er te noemen een pand op de hoek van de Buiten Nieuwstraat en Nieuwe Markt. In 1774 staat dit pand vermeld als 'huis, erf en where genaamd de Ridder St. Joris Kampen, hoek Nieuwe Markt, met huis t.o. stal Buiten Gasthuis'. Het betreft het tegenwoordige pand met de gevelreclame 'manufacturenmagazijn De Zon'.²

Noten

1. Hoven, H.W. van den, K. Schilder en D. van der Vlis, *Gezichten in de straten van Kampen, met een historische beschrijving* (Alphen a/d Rijn 1986).
2. Naar informatie van Ernst Hupkes, www.tekampen.nl